

PRESENTACIÓ

XAVIER BARRAL I ALTET

El present volum recull les actes de la jornada d'estudi organitzada a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans el dia 20 de juliol de 2015 amb motiu de l'acabament i la presentació pública del cinquè i darrer volum del corpus dels vitralls medievals de Catalunya, un projecte de recerca reconegut separatament del d'Espanya dins del Corpus Vitrearum Medii Aevi (CVMA) internacional des dels anys vuitanta del segle xx. Són cinc volums, erudits i luxosos, que la Presidència de l'Institut d'Estudis catalans ha considerat sempre entre les seves publicacions més importants, fruit del treball d'un equip de recerca que ha gaudit d'una continuïtat exemplar.

En aquestes actes, tant Josep Massot i Muntaner, aleshores president de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut, com Joan Vila-Grau, històric membre fundador del Corpus, en recorden la història, les fites aconseguides i alguns projectes de futur.

La jornada del 20 de juliol va ser presidida pel president de l'Institut d'Estudis Catalans, Joandomènec Ros, i la sessió científica pel membre de l'Institut i catedràtic d'història medieval de la Universitat de Lleida, Flocel Sabaté.

Dins el marc del CVMA internacional, el Corpus Vitrearum Medii Aevi de Catalunya ha tingut sempre una personalitat pròpia i una participació constant en totes les reunions internacionals d'aquest projecte, que se situa en el si de la Unió Acadèmica Internacional. Aquesta institució va llançar la iniciativa del Corpus el 1952, arran del Congrés Internacional d'Història de l'Art celebrat a Amsterdam. En l'actualitat, el Corpus Vitrearum té comitès en més de catorze països i més de seixanta-cinc volums publicats. L'estudi de les vidrieres comprèn un període cronològic que va des del segle vi fins al segle xvi en tots els països i el nombre de volums publicats per cada país depèn del patrimoni que conservi cada regió, de l'activitat del respectiu Comitè Nacional i de les seves disponibilitats financeres. En aquests estudis no solament s'inclouen les vidrieres que es troben conservades al lloc d'origen, sinó també aquelles que estan disperses en col·leccions privades i museus de tot el món. Des de 1923, l'Institut d'Estudis Cata-

lans forma part de la Unió Acadèmica Internacional, i el 1957 la nostra institució va voler prendre part en el projecte de corpus dels vitralls que es va realment impulsar el 1979, dirigit per Joan Ainaud i de Lasarte i, successivament, després de la seva mort, per Anscari M. Mundó i per Xavier Barral i Altet.

En les actes de la jornada que ara es publiquen es presenten noves aportacions, recuperacions i restauracions fetes després o al marge de la publicació del darrer volum del Corpus català. Dins el programa del Corpus Vitrearum Medii Aevi de Catalunya, que comparteix l'estructura d'estudi amb els realitzats als altres països, s'inclou, a més de l'estudi i la reproducció en color dels vitralls conservats, un apartat documental en el qual es fa ressenya de tots els documents que parlen dels vitralls de l'obra estudiada. Hem volgut aprofitar l'ocasió per a incloure un nou afegit documental als ja publicats en els cinc volums del Corpus amb els documents que no es van publicar en el seu moment i dels quals ara tenim notícia i una llista d'errates que hem pogut constatar al llarg dels anys.

Finalment, hem incorporat també un article de presentació de la descoberta més important feta a Catalunya durant els darrers decennis en aquest sector del patrimoni monumental: uns plafons de vitrall medieval preservats fins al 2019 darrere un retaule a la capella de Sant Martí i Sant Francesc de la catedral de Girona. Alguns d'aquests plafons són els vitralls figurats més antics (si exceptuem un testimoni molt discutit que es troba al museu de Worcester) conservats fins avui a Catalunya, on era coneguda l'existència de vitralls en documents del període romànic. Les esglésies cistercenques de Poblet i Santes Creus exhibien en els seus finestrals un art del vidre decoratiu, geomètric, sense imatges. Els plafons figuratius més antics trobats a Girona aporten informacions radicalment noves per comprendre millor la transició, durant la primera meitat del segle xiii, quan l'estil romànic era encara molt arrelat a Catalunya, cap a les novetats gòtiques que no tardarien gaire a arribar i a imposar-se també en l'art del vitrall.